

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертацію Тодоріко Анатолія Валентиновича
«Організаційно-педагогічні умови партнерської взаємодії закладу загальної
середньої освіти та органів місцевого самоврядування у сфері захисту прав
дитини», подану на здобуття ступеня доктора філософії
зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

Дисертаційна робота Тодоріко Анатолія Валентиновича присвячена актуальній, соціально значущій і науково перспективній проблемі теоретичного обґрунтування, розроблення та експериментальної перевірки організаційно-педагогічних умов ефективної партнерської взаємодії закладів загальної середньої освіти та органів місцевого самоврядування у сфері захисту прав дитини.

Актуальність обраної теми зумовлена сучасними суспільними трансформаціями в Україні, насамперед процесами децентралізації, реформування освітньої системи, посиленням ролі територіальних громад, а також загостренням соціальних ризиків в умовах воєнного стану. За таких обставин проблема захисту прав дитини набуває комплексного міждисциплінарного характеру й потребує ефективної міжвідомчої координації, системної взаємодії освітніх, соціальних, управлінських і правозахисних інституцій на рівні громади. У цьому контексті дослідження цілком відповідає сучасним потребам розвитку педагогічної науки, удосконалення соціально-освітньої політики держави та модернізації локальних механізмів захисту дитинства. Важливість роботи підтверджується також її безпосереднім зв'язком із пріоритетними напрямками наукової діяльності закладу вищої освіти та державними освітньо-соціальними стратегіями. Роботу виконано відповідно до плану науково-дослідної діяльності кафедри педагогіки та соціальної роботи Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича в межах комплексної теми «Освіта та соціальна робота як ресурси розвитку особистості й суспільства в умовах глобалізації та інтеграції» (ДР № 0121U110498).

Основні результати та їх достовірність. Дисертаційна робота вирізняється цілісністю, логічною завершеністю та чіткою відповідністю всіх структурних компонентів поставленій меті дослідження. Методологічно коректно визначені мета, об'єкт, предмет і завдання дослідження сформульовано виважено, взаємоузгоджено та відповідно до сучасних вимог до дисертацій PhD-рівня. Мета роботи – теоретично обґрунтувати, розробити та експериментально перевірити організаційно-педагогічні умови ефективної партнерської взаємодії закладу загальної середньої освіти та органів місцевого самоврядування у сфері захисту прав дитини – є чіткою, конкретною та повною мірою відповідає суспільній і науковій значущості досліджуваної проблеми. Об'єкт і предмет дослідження визначено концептуально точно, а система завдань логічно відображає основні етапи наукового пошуку – від теоретичного аналізу до експериментальної перевірки результатів.

Структура дисертації логічно вибудована та забезпечує послідовне розкриття теми.

Перший розділ демонструє високий рівень теоретико-методологічного опрацювання складної міждисциплінарної проблематики. Автору вдалося системно поєднати педагогічний, соціально-педагогічний, управлінський, правозахисний та нормативно-правовий виміри дослідження, уникнувши декларативності й поверховості. Послідовна систематизація підходів до партнерства, державно-громадського управління, захисту прав дитини та педагогіки партнерства засвідчує належний рівень наукової ерудиції дисертанта. Важливою перевагою є інтеграція правозахисного дискурсу в педагогічну площину, що суттєво посилює теоретичну новизну роботи. Окремої позитивної оцінки заслуговує аналіз сучасного нормативно-правового поля у сфері захисту прав дитини, включаючи освітнє законодавство, механізми місцевого самоврядування, соціального захисту та міжвідомчої координації. Значущим є також врахування міжнародних і національних підходів до захисту прав дітей, зокрема дитиноцентрованих стратегій, міжсекторальної координації та інтегрованих моделей, співзвучних із принципами «Барнахус». У сучасному контексті воєнних викликів це істотно підсилює актуальність дослідження.

Науково-конструктивна цінність дослідження найбільш повно розкрита у другому розділі, де автором здійснено концептуально цілісне проектування структурно-функціональної моделі партнерської взаємодії закладу загальної середньої освіти та органів місцевого самоврядування у сфері захисту прав дитини. Спираючись на результати проведеного міждисциплінарного аналізу, здобувач послідовно переводить модель із теоретичної площини у практичну, формуючи системну багаторівневу конструкцію з чітко визначеними цільовим, засадничим, змістовим, організаційним і результативним блоками. Така структура забезпечує логічну завершеність моделі, внутрішню узгодженість її компонентів та практичну придатність до впровадження в умовах територіальних громад.

Суттєвою перевагою розділу є виокремлення шести взаємопов'язаних груп організаційно-педагогічних умов – нормативно-правових, кадрово-управлінських, комунікаційно-інформаційних, соціально-психологічних, ресурсно-матеріальних та моніторингово-оцінювальних. У сукупності вони формують комплексну основу ефективного функціонування партнерської системи та засвідчують високий рівень системного мислення автора, його здатність інтегрувати педагогічні, управлінські, соціальні й правозахисні механізми в єдину практикоорієнтовану модель.

До сильних сторін розділу належить також визначення механізмів реалізації моделі, які забезпечують її функціональність, процедурну визначеність і практичну ефективність. Це дозволяє розглядати запропоновану модель не як суто теоретичну конструкцію, а як реальний інструмент організації міжінституційного партнерства у сфері захисту прав дитини.

Розроблена модель характеризується системністю, внутрішньою узгодженістю, логічною структурованістю та виразною практичною спрямованістю. Її практична цінність полягає в орієнтації на подолання фрагментарності міжвідомчої взаємодії, посилення координації суб'єктів партнерства, процедурної визначеності їх діяльності та зміцнення локальних

механізмів забезпечення найкращих інтересів дитини. Загалом другий розділ демонструє високий рівень концептуального опрацювання, прикладної розробленості та наукової зрілості дослідження.

У третьому розділі представлено результати експериментальної апробації авторської моделі, що дозволяє перевірити її ефективність у реальних умовах функціонування територіальних громад. Належний рівень організації дослідно-експериментальної роботи забезпечується репрезентативною вибіркою, широкою експериментальною базою, залученням фахівців різних сфер та використанням комплексу авторських діагностичних інструментів. Достовірність результатів посилюється поєднанням кількісних і якісних методів аналізу, системним моніторингом динаміки змін і математично-статистичною верифікацією. Отримані результати засвідчують позитивну динаміку за ключовими показниками: підвищення рівня міжінституційної координації, безпечності освітнього середовища, обізнаності щодо прав дитини, розвитку партнерської довіри та оперативності реагування на ризики. Це підтверджує не лише теоретичну доцільність запропонованої моделі, а й її практичну ефективність.

Загалом основні результати дослідження характеризуються аналітичною глибиною, належною доказовістю, достовірністю та повною відповідністю поставленим завданням. Авторіві вдалося забезпечити органічний зв'язок між теоретичним аналізом проблеми, концептуальним проектуванням моделі та її практичною перевіркою, що свідчить про високий рівень наукової зрілості, методологічної культури та самостійності дослідника.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій. Наукові положення, висновки та практичні рекомендації, сформульовані у дисертації, відзначаються високим рівнем обґрунтованості, логічною послідовністю та методологічною цілісністю. Їх переконливість забезпечується комплексним міждисциплінарним аналізом проблеми, який інтегрує педагогічний, соціально-педагогічний, правозахисний, управлінський і нормативно-правовий виміри дослідження. Такий підхід дозволив автору не лише всебічно осмислити проблему партнерської взаємодії, а й представити її як системний механізм забезпечення найкращих інтересів дитини в умовах територіальної громади.

Позитивної оцінки заслуговує те, що автор пропонує не лише теоретичну концепцію, а цілісну практикоорієнтовану систему, яка охоплює організаційно-педагогічні умови, координаційні механізми, критерії, показники, рівні ефективності та авторський діагностичний інструментарій. Репрезентативність експериментальної бази, використання авторських методик і результати формувального експерименту підтверджують достовірність висновків та практичну значущість рекомендацій для освітньої, управлінської й соціально-захисної практики.

Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження полягає передусім у тому, що автором уперше теоретично обґрунтовано, розроблено та експериментально перевірено структурно-функціональну модель партнерської взаємодії закладів загальної середньої освіти та органів місцевого

самоврядування у сфері захисту прав дитини; визначено систему організаційно-педагогічних умов ефективного функціонування такої взаємодії; конкретизовано механізми міжінституційної координації; розроблено критерії, показники та рівні результативності; створено діагностичний інструментарій оцінювання партнерської безпеки.

Окремої уваги заслуговує запропонований автором концепт «захисного контуру дитини», який розширює сучасне розуміння системного захисту дитинства на рівні територіальної громади та посилює науково-практичний потенціал дослідження.

Практичне значення дисертаційного дослідження полягає у його виразній прикладній спрямованості, підтвердженій апробацією основних положень і впровадженням розроблених матеріалів у діяльність освітніх, соціальних та управлінських інституцій. Результати роботи мають реальний потенціал для підвищення ефективності системи захисту прав дитини на рівні територіальної громади.

Запропонована автором структурно-функціональна модель партнерської взаємодії, система організаційно-педагогічних умов, координаційні механізми та методичний інструментарій можуть безпосередньо використовуватися у практиці закладів загальної середньої освіти для вдосконалення алгоритмів виявлення, реагування та супроводу випадків порушення прав дитини. Їх впровадження сприяє підвищенню безпечності освітнього середовища, посиленню міжвідомчої координації, зниженню ризиків формального реагування та переходу до системної профілактично-захисної діяльності.

Для органів місцевого самоврядування результати дослідження створюють практичну основу для вдосконалення локальної політики захисту дитинства, зокрема через розроблення міжвідомчих програм, партнерських протоколів, управлінських алгоритмів, механізмів координації та моніторингу ефективності міжсекторальної взаємодії. Практичним наслідком такого застосування може бути підвищення оперативності реагування на випадки ризику, зменшення дублювання функцій, посилення процедурної визначеності та більш ефективного використання ресурсів громади.

У роботі соціальних служб, служб у справах дітей та інших суб'єктів соціального захисту результати дисертації можуть бути використані для вдосконалення систем раннього виявлення ризиків, покращення координації соціального супроводу, підвищення адресності допомоги дітям і сім'ям, а також для зміцнення дитиноцентрованого підходу в практиці захисту прав дитини.

Матеріали дослідження мають прикладну цінність і для системи професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації педагогічних, соціальних і управлінських кадрів, оскільки можуть використовуватися при розробленні освітніх програм, тренінгових курсів, методичних рекомендацій та програм професійного розвитку у сфері міжвідомчої взаємодії та захисту прав дитини.

Повнота викладу результатів у наукових публікаціях

Основні результати дослідження достатньо повно відображені у наукових публікаціях автора. За темою дисертації опубліковано: 3 статті у фахових

наукових виданнях України; 3 публікації апробаційного характеру у матеріалах науково-практичних конференцій.

Публікації відповідають змісту дисертаційного дослідження, репрезентують його ключові положення, наукову новизну та результати практичної перевірки.

Кількість і якість наукових праць відповідають встановленим вимогам до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії.

Відсутність порушень академічної доброчесності

Аналіз змісту дисертації, стилю викладу, структури цитування та оформлення використаних джерел дає підстави констатувати дотримання автором принципів академічної доброчесності.

Посилання на наукові джерела коректні, належно оформлені; ознак академічного плагіату, фабрикації чи фальсифікації результатів не виявлено.

Дискусійні положення та рекомендації

Поряд із безперечними науковими перевагами дисертаційного дослідження, окремі його положення можуть бути предметом подальшої наукової дискусії та потребують додаткового уточнення під час прилюдного захисту:

1. У дисертації запропоновано низку авторських дефініцій, зокрема «захисний контур дитини» та «партнерська безпека», які мають концептуальний потенціал, однак потребують додаткової теоретичної конкретизації та ширшої наукової апробації. У зв'язку з цим доцільно уточнити, яким чином автор співвідносить запропоновані поняття з уже наявним категоріальним апаратом педагогіки, соціальної роботи та правозахисної практики.

2. З огляду на актуальність проблеми міжвідомчого захисту прав дитини, доцільним видається розширення міжнародного порівняльного контексту дослідження, зокрема через глибше залучення практик функціонування інтегрованих моделей захисту дітей у країнах Європейського Союзу. Це дозволило б посилити аргументацію щодо універсальності або специфіки запропонованої моделі в українських умовах.

3. Запропонована структурно-функціональна модель продемонструвала ефективність у межах визначених експериментальних баз, однак потребує додаткового пояснення щодо можливостей її адаптації до територіальних громад різного типу – міських, сільських, прифронтових, ресурсно обмежених чи таких, що функціонують в умовах підвищених соціальних ризиків.

4. Окремі структурні компоненти моделі подано з високим рівнем деталізації, що, безумовно, підсилює наукову ґрунтовність роботи, проте місцями ускладнює цілісне сприйняття концепції. У зв'язку з цим доцільно уточнити, які структурні елементи моделі автор вважає базовими для обов'язкового впровадження, а які можуть варіюватися залежно від специфіки громади.

5. У роботі наявні окремі технічні та редакційні недоліки, зокрема певні неточності в оформленні списку використаних джерел. Водночас вони не

впливають на змістовну цінність дослідження, рівень наукової новизни, загальне позитивне враження від роботи.

Зазначені зауваження мають переважно дискусійний і рекомендаційний характер, не знижують загальної високої оцінки дисертаційної роботи, проте можуть слугувати підґрунтям для подальшого розвитку дослідження та уточнення його окремих положень.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Тодоріко Анатолія Валентиновича «Організаційно-педагогічні умови партнерської взаємодії закладу загальної середньої освіти та органів місцевого самоврядування у сфері захисту прав дитини» - завершене, самостійне, оригінальне і цілісне наукове дослідження, виконане на належному теоретико-методологічному рівні.

За актуальністю, науковою новизною, практичним значенням, ступенем обґрунтованості результатів та відповідністю встановленим вимогам дисертація відповідає вимогам до наукових робіт на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки, зокрема вимогам затвердженим наказом МОН України від 12.01.2017 № 40, зі змінами, внесеними наказом МОН України від 31.05.2019 № 759, а також пунктам 6-9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44, зі змінами, внесеними постановами Кабінету Міністрів України від 21.03.2022 № 341, від 19.05.2023 № 502 та від 03.05.2024 № 507.

Автор дисертації заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки галузі знань 01 Освіта / Педагогіка.

Рецензент:

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри теорії права та прав людини
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича

ГРЕКУЛ-КОВАЛИК Т. А.

